

**การพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1***
**THE DEVELOPMENT OF INTERNAL SUPERVISION GUIDELINES FOR SCHOOLS UNDER
THE MAHASARAKHAM PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1**

วิจิตราภรณ์ เพ็ชรกอง¹, ลักขณา สรีวัฒน์²

Wijittraporn Petkong¹, Lakkana Sariwat²

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม^{1,2}

Faculty of Education Mahasarakham University, Thailand.^{1,2}

Email : viewwi9@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็น 2) เพื่อพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 โดยมีกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้างานวิชาการ และครูผู้สอน จำนวน 303 คน เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบประเมิน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการดำเนินการนิเทศภายในของสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ทั้ง 4 ด้าน สภาพปัจจุบันของการดำเนินการนิเทศภายในของสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของการดำเนินการนิเทศภายในของสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด และความต้องการจำเป็นในการพัฒนา พบว่า ด้านบุคลากรผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ มีความต้องการพัฒนามากที่สุด รองลงมา คือ ด้านเทคโนโลยีและระบบข้อมูลสารสนเทศ ด้านวิธีการนิเทศ และด้านเครื่องมือที่ใช้ในการนิเทศ และ 2) ผลการพัฒนาแนวการนิเทศภายในของสถานศึกษา โดยใช้การบริหารงานตามวงจรคุณภาพ (PDCA) ทั้ง 4 ด้าน ต้องดำเนินการ (1) การวางแผนการดำเนินงาน (2) การปฏิบัติตามแผน (3) การตรวจสอบและประเมินผล (4) การปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติงาน ส่วนผลการประเมินแนวการนิเทศภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 โดยใช้การบริหารงานตามวงจรคุณภาพ (PDCA) มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : 1. การพัฒนาแนวทาง 2. การนิเทศภายในสถานศึกษา 3. สถานศึกษา

ABSTRACT

This research consists purposes were This research has the objectives: 1) Study the current condition. Desired conditions and necessary needs 2) To develop guidelines for internal supervision of educational institutions. Under the jurisdiction of the Maha Sarakham Primary Educational Service Area Office, Area 1, the sample group was school administrators. Academic supervisors and teachers, a total of 303 people, was a combined method research. Research tools include questionnaires, assessment forms, and statistics used in data analysis include percentages, averages, and standard deviations. and the index of essential needs.

The results of this study were as followings: 1) Results of the current study Desired conditions and necessary needs of the internal supervision operations of educational institutions under the Maha Sarakham Primary Educational Service Area Office, Area 1, in all 4 areas, found that the current conditions of the internal supervision operations of educational institutions Overall and each aspect is at a moderate level. As for the desired conditions of the internal supervision of the educational institution. Overall and each aspect is at the highest level. and necessary needs for development, it was found that in the area of supervisory personnel and those receiving supervision There is the greatest need for development, followed by technology and information systems. Supervision methods and tools used in supervision and 2) results of the development of internal supervision guidelines for educational institutions. Using management according to the quality cycle (PDCA), it was found that all 4 areas must be implemented: (1) operational planning, (2) implementation of the plan, (3) inspection and evaluation, (4) operational improvement. As for the results of the evaluation of the internal supervision guidelines of the educational institution. Under the jurisdiction of the Maha Sarakham Primary Educational Service Area Office, Area 1, using management according to the quality cycle (PDCA) is appropriate and feasible at the highest level.

Keywords : 1. Developing Guidelines 2. Internal Supervision in Schools 3. Schools

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การพัฒนาประเทศสู่ความยั่งยืน จะต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างและพัฒนาทุนของประเทศที่มีอยู่ โดยเฉพาะด้านการพัฒนาทุนมนุษย์หรือคนให้เข้มแข็งพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคศตวรรษที่ 21 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ระบุถึงการจัดการศึกษา การส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในความเป็นชาติ สามารถเชี่ยวชาญได้ตามความถนัดของตน มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน

สังคมและประเทศชาติ และได้กำหนดยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ.2561-2580 เป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน โดยในยุทธศาสตร์การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ที่เน้นการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 การพัฒนาและส่งเสริมพหุปัญญาที่หลากหลาย การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัย และการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนา โดยให้ความสำคัญกับการลดความเหลื่อมล้ำ สร้างความเป็นธรรม สร้างโอกาสในการเข้าถึงบริการทางการศึกษา ซึ่งสอดคล้องเชื่อมโยงกับแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา ที่กำหนดกิจกรรมปฏิรูปที่จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อประชาชนอย่างมีนัยสำคัญ (Big Rocks) มีวัตถุประสงค์เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ ยกระดับคุณภาพมุ่งสู่ความเป็นเลิศ และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคตั้งแต่ระดับปฐมวัย การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 การเปลี่ยนบทบาทครู ให้เป็นครูยุคใหม่ เพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการศึกษาในทุกระดับ ตระหนักถึงพหุปัญญา โดยมีเป้าหมายให้ผู้เรียนทุกกลุ่มวัยได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ มีทักษะที่จำเป็นของโลกอนาคต สามารถแก้ปัญหา ปรับตัว สื่อสารและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ (หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566)

การพัฒนาการศึกษาให้เกิดคุณภาพนั้น สิ่งสำคัญหนึ่งคือคุณภาพของผู้เรียน จำเป็นต้องมีองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนา คือกระบวนการบริหาร กระบวนการจัดการเรียนรู้และกระบวนการนิเทศที่ต้องร่วมกันสนับสนุนส่งเสริมไปด้วยกัน ในลักษณะของ “เกลียวเชือก” กระบวนการนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการที่ทำให้เกิดการพัฒนาและปรับปรุง กระบวนการเรียนการสอนของครู โดยมุ่งให้เกิดการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพส่งผลถึงคุณภาพของผู้เรียน กระบวนการนิเทศการศึกษาช่วยทำให้เกิดการพัฒนาคนพัฒนางาน สร้างการประสานสัมพันธ์และขวัญกำลังใจ ซึ่งต้องดำเนินงานให้ประสานสัมพันธ์กับกระบวนการอื่นในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้บรรลุตามเป้าหมาย ทำให้เกิดการพัฒนายั่งยืนถาวร ดังที่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กล่าวว่า “การจัดการที่ดีเป็นกุญแจนำไปสู่ความสำเร็จขององค์กร การนิเทศที่ดีนำไปสู่การจัดการที่ดี” จะเห็นได้ว่า กระบวนการนิเทศการศึกษาในระดับสถานศึกษา คือ การนิเทศภายในโรงเรียน เป็นกิจกรรมสำคัญในการสนับสนุนการเรียนการสอนภายในโรงเรียนให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นหน้าที่ที่สำคัญอย่างหนึ่งของผู้บริหารสถานศึกษาต้องดำเนินการให้เกิดขึ้นภายในโรงเรียน และครูได้ปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนภายในชั้นเรียนและโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมทั้งเป็นกระบวนการประกันคุณภาพของโรงเรียนว่า โรงเรียนสามารถบริหารจัดการภายในโรงเรียนจนถึงเป้าหมายสุดท้ายคือ คุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานหลักสูตรและเป้าหมายที่ตั้งไว้ (หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566)

การนิเทศการศึกษาถือเป็นกระบวนการสำคัญอย่างหนึ่งที่มีผลโดยตรงต่อมาตรฐานการจัดการศึกษาและพัฒนาการศึกษาในทุกขั้นตอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีนโยบายมุ่งเน้นในเรื่องการพัฒนาคุณภาพของการศึกษาให้สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของแผนการศึกษาแห่งชาติ จึงทำให้การนิเทศภายในสถานศึกษามีความจำเป็นมากขึ้น และจำเป็นต้องมีรูปแบบการนิเทศที่เหมาะสม สอดคล้องกับสภาพการจัดการศึกษาในปัจจุบัน การนิเทศการศึกษาจะเป็นกระบวนการหนึ่งที่จะช่วยให้เกิดการยกระดับคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนได้เป็นอย่างดี

ดี เพราะการนิเทศเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษาและเป็นกระบวนการที่มีจุดมุ่งหมายหลักในการช่วยพัฒนาครูให้มีความสามารถในการพัฒนาศักยภาพในการทำงานของตนให้ดีขึ้น ทั้งนี้เพราะการนิเทศเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างครูกับผู้นิเทศ เพื่อให้ครูมีขวัญกำลังใจสามารถพัฒนาการทำงานของตนเองได้ และมีผลต่อการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนต่อไปในที่สุด และในการดำเนินการนิเทศต้องอาศัยรูปแบบการนิเทศ หลักการพื้นฐานการนิเทศ ทักษะการนิเทศ ใช้กิจกรรมการนิเทศที่หลากหลายและใช้ขั้นตอนการนิเทศตามกระบวนการที่เหมาะสม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553) ซึ่งในการดำเนินการตามภารกิจการนิเทศ หากควบคู่ไปกับวงจรคุณภาพสี่ขั้นตอนของเดมมิง(Deming's cycle) คือ การวางแผน (plan-P) การปฏิบัติ (do-D) การตรวจสอบ (check-C) และการปรับปรุงแก้ไข (act-A) ก็จะช่วยทำให้การปฏิบัติการการนิเทศดังกล่าวดำเนินไปอย่างเป็นระบบ เป็นขั้นตอนและมีประสิทธิภาพ ซึ่งวงจรคุณภาพ Deming มีความสำคัญเพราะเป็นสิ่งที่ใช้กำหนดทิศทาง กระบวนการในการจัดการศึกษา ผู้บริหารที่ได้นำ PDCA มาใช้ในการบริหารคุณภาพในสถานศึกษาอย่างจริงจังและต่อเนื่อง จะช่วยทำให้สถานศึกษานั้นมีระบบการทำงานที่มีประสิทธิภาพ ได้ผลงานที่มีมาตรฐานตรงตามเป้าหมายกำหนด (คณน สิริโชคเจริญ, 2565)

ในสภาพปัจจุบันการนิเทศภายในยังมีปัญหาอยู่ค่อนข้างมาก แม้โรงเรียนจะมีการจัดทำโครงการนิเทศภายในบรรจุไว้ในแผนปฏิบัติการของโรงเรียนเพื่อให้สอดคล้องกับขอบข่าย ภารกิจ การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดไว้ แต่ยังไม่สามารถดำเนินการ และสร้างระบบการนิเทศภายในที่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากมีอุปสรรคและข้อจำกัดบางประการของโรงเรียน เช่น ความรู้ความสามารถของผู้นิเทศ งานวิชาการในการวางแผนการนิเทศภายในที่สอดคล้องกับความต้องการของบุคลากรในโรงเรียน หรือขาดเทคนิค ขั้นตอน วิธีการนิเทศที่เหมาะสมกับสภาพและบริบทของโรงเรียน และครูส่วนใหญ่จะมีการรับรู้ในด้านลบ ในลักษณะว่าการนิเทศเป็นการออกคำสั่งให้ปฏิบัติและประเมินผลการปฏิบัติงาน ผลที่ตามมาคือครูมักจะต่อต้าน หรือพยายามหลีกเลี่ยงการมีส่วนร่วมในโครงการนิเทศต่าง ๆ ที่ถูกจัดขึ้น ดังนั้นกระบวนการนิเทศภายในจึงไม่สามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ (วัชรรา เล่าเรียนดี, 2556) ประกอบกับปัญหาคุณภาพการศึกษาของไทยอยู่ในระดับต่ำ ระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้ขั้นพื้นฐาน (O-net) ปี พ.ศ.2564 ส่วนใหญ่ได้คะแนนไม่ถึงร้อยละ 50 โดยเฉพาะในวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และภาษาอังกฤษ ทั้งนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีจุดแข็งที่สำคัญคือ หน่วยงานมีจำนวนมากทั่วประเทศ มีเทคโนโลยีในการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ สื่อสารนโยบายได้รวดเร็ว เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคประเทศไทย 4.0 และการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะและคุณลักษณะพื้นฐานของพลเมืองไทย มีทักษะและคุณลักษณะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 นอกจากนั้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายังมีความต้องการให้มีการพัฒนาระบบนิเทศภายในสถานศึกษาให้เข้มแข็งและต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 1 เป็นเขตพื้นที่ที่ต้องรับผิดชอบโรงเรียนสังกัดประถมศึกษาจำนวน 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองมหาสารคาม อำเภอกันทรวิชัย อำเภอกระบือและอำเภอแกลง สภาพบริบทมีความแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่อีกทั้งจำนวนศึกษานิเทศก์สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 มีจำนวนจำกัด เป็นต้นว่า การ

นิเทศไม่เป็นไปตามแผนกระบวนการที่วางไว้และเนื่องด้วยระยะทางที่มีความห่างไกลทำให้สามารถออกไปนิตศการศึกษาได้ไม่บ่อยครั้งและเมื่อศึกษากระบวนการในการดำเนินงานของแต่ละโรงเรียนพบว่า ครูส่วนหนึ่งไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรดำเนินงาน ขาดขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน ไม่มีความมั่นใจในตัวเอง ซึ่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 มีหน้าที่ต้องรับผิดชอบในการนิเทศ กำกับติดตามและประเมินผลการนิเทศภายในโรงเรียนสังกัดทุกโรงเรียน เพื่อให้การบริหารงานในด้านต่าง ๆ ดำเนินไปอย่างมีคุณภาพ ด้วยเหตุผลดังกล่าวการศึกษาในยุคการเปลี่ยนแปลงจำเป็นต้องมีการปรับบทบาทของการนิเทศเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด (พลพิศิษฐ์ ตาละซอน, 2564)

จากความสำคัญของปัญหาเกี่ยวกับการนิเทศภายในของสถานศึกษาดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะเป็นครูผู้สอนและปฏิบัติหน้าที่หัวหน้าสายชั้นโรงเรียนหลักเมืองมหาสารคาม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 จึงเห็นความสำคัญและมีความประสงค์จะทำการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการดำเนินการนิเทศภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 เพื่อใช้เป็นแนวทางการพัฒนาการนิเทศภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 อันจะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารจัดการ พัฒนาคุณภาพการศึกษา คุณภาพของผู้เรียนในสถานศึกษาให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์อย่างยั่งยืนสืบไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการดำเนินการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

2.2 เพื่อสร้างและประเมินแนวทางการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

3. ประโยชน์ที่ได้รับการวิจัย

3.1 ได้ทราบสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการดำเนินการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 จะเป็นประโยชน์ต่อคณะผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้อง

3.2 ได้แนวทางการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 อย่างเหมาะสมและเป็นไปได้ เป็นประโยชน์ต่อคณะผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้อง

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยโดยแบ่งเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการ แนวคิดของ Harris (1975) ชารี มณีศรี (2542) กรองทอง จิรเดชากุล (2550) รัชนี สุวรรณเกษร (2552) จำนง อภัย (2552) ชวลิต จันทศรี (2556) เพิ่มพูน ร่มศรี (2558) และจุไรรัตน์ สุตรุ่ง (2559) ซึ่งได้กำหนดและสังเคราะห์ขอบข่ายการนิเทศภายในของสถานศึกษาไว้ โดยได้กำหนดในการวิจัยครั้งนี้ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) บุคลากร ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ 2) วิธีการนิเทศ 3) เครื่องมือที่ใช้ในการนิเทศ และ 4) เทคโนโลยีและระบบข้อมูลสารสนเทศ

2) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการดำเนินการนิเทศภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้างานวิชาการ และครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้างานวิชาการและครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ปีการศึกษา 2566 ได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 303 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการนิเทศภายในของสถานศึกษา มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60-1.00 มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบสอบถาม เท่ากับ 0.94 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$)

ระยะที่ 2 การพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 โดยศึกษาแนวทางการนิเทศภายในสถานศึกษา จากสถานศึกษาที่เป็นที่ยอมรับและเป็นแบบวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice) จำนวน 3 โรงเรียน โรงเรียนละ 3 คน และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสถานศึกษาที่เป็นที่ยอมรับและเป็นแบบวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ในการนิเทศภายในสถานศึกษาที่มีประสิทธิผล กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้างานวิชาการ และครู โรงเรียนละ 3 คน จำนวน 3 โรงเรียน รวมจำนวน 9 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของการพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในของสถานศึกษา สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5. ผลการวิจัย

5.1 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการนิเทศภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 โดยรวมแสดงรายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการนิเทศภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 โดยรวม

องค์ประกอบ การนิเทศภายใน	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI _{modified}	ความ ต้องการ จำเป็น
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล		
1. ด้านบุคลากรผู้ นิเทศและผู้รับการ นิเทศ	2.53	0.61	ปาน กลาง	4.93	0.26	มาก ที่สุด	0.948	1
2. ด้านวิธีการนิเทศ	3.14	0.61	ปาน กลาง	4.57	0.52	มาก ที่สุด	0.415	3
3. ด้านเครื่องมือที่ใช้ ในการนิเทศ	3.23	0.62	ปาน กลาง	4.54	0.56	มาก ที่สุด	0.406	4
4. ด้านเทคโนโลยี และระบบข้อมูล สารสนเทศ	3.00	0.61	ปาน กลาง	4.58	0.46	มาก ที่สุด	0.527	2
รวม	3.14	0.61	ปาน กลาง	4.66	0.45	มาก ที่สุด	0.484	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของการนิเทศภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.14$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านเครื่องมือที่ใช้ในการนิเทศ ($\bar{x}=3.23$) รองลงมาคือ ด้านวิธีการนิเทศ ($\bar{x}=3.00$) และด้านเทคโนโลยีและระบบข้อมูลสารสนเทศ ($\bar{x}=3.00$) ตามลำดับด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านบุคลากรผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ ($\bar{x}=2.53$)

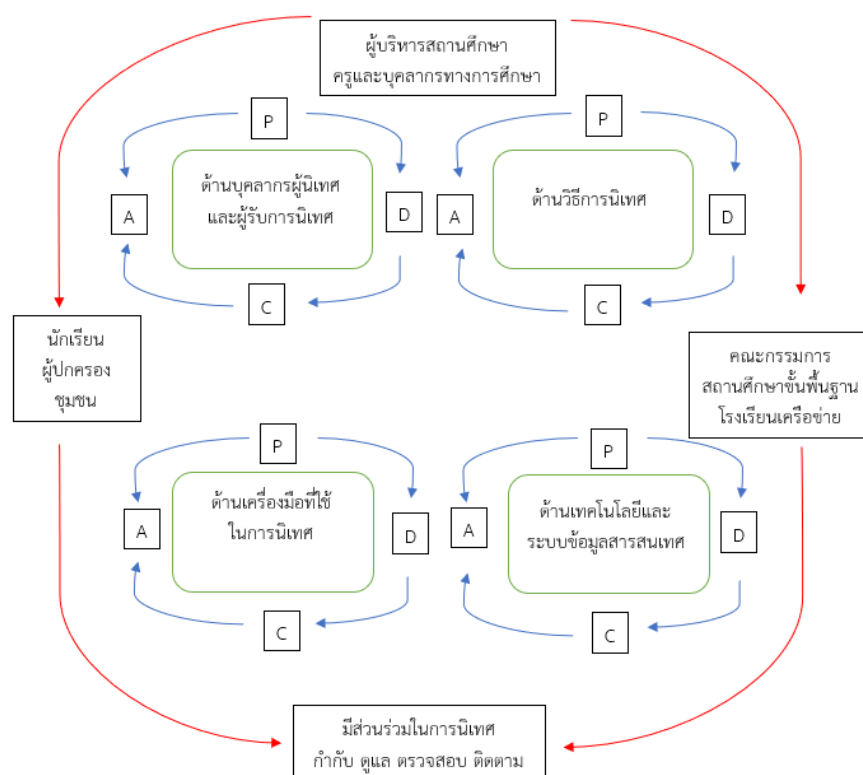
สภาพที่พึงประสงค์ของการนิเทศภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.66$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่ารายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด 4 ด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านบุคลากรผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ ($\bar{x}=4.93$) รองลงมาคือ ด้านเทคโนโลยีและระบบข้อมูลสารสนเทศ ($\bar{x}=4.58$) และด้านวิธีการนิเทศ ($\bar{x}=4.57$) ตามลำดับด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านเครื่องมือที่ใช้ในการนิเทศ ($\bar{x}=4.54$)

ส่วนความต้องการจำเป็น (PNI_{modified}) ของการนิเทศภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ข้อ 1. ด้านบุคลากรผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ (PNI_{modified}=0.95) ข้อ 4. ด้าน

เทคโนโลยีและระบบข้อมูลสารสนเทศ ($PNI_{modified}=0.53$) ข้อ 2. ด้านวิธีการนิเทศ ($PNI_{modified}=0.42$) และข้อ 3. ด้านเครื่องมือที่ใช้ในการนิเทศ ($PNI_{modified}=0.41$) ตามลำดับ

สรุปผลคือ สภาพปัจจุบันของการดำเนินการนิเทศภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของการดำเนินการนิเทศภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด และความต้องการจำเป็นในการพัฒนา พบว่า ด้านบุคลากรผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ มีความต้องการพัฒนามากที่สุด รองลงมา คือ ด้านเทคโนโลยีและระบบข้อมูลสารสนเทศ ด้านวิธีการนิเทศ และด้านเครื่องมือที่ใช้ในการนิเทศ

5.2 ผลการพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 จากการพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์แนวทางการนิเทศภายในของสถานศึกษา แล้วดำเนินการร่างแนวทางการนิเทศ และปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ และจัดทำการพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ฉบับสมบูรณ์ แสดงผลดังนี้

ภาพที่ 1 กลไกการนิเทศภายในสถานศึกษา เพื่อให้เกิดความยั่งยืนและมีคุณภาพในการพัฒนาการนิเทศในสถานศึกษา

ตารางที่ 2 ผลการประเมินแนวทางการนิเทศภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ

แนวทางการนิเทศภายใน	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. หลักการและเหตุผล	4.60	0.55	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด
2. วัตถุประสงค์	4.60	0.55	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด
3. กลไกการดำเนินงานนิเทศภายในสถานศึกษา	4.60	0.55	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด
4. กระบวนการนิเทศภายใน	4.60	0.55	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด
ด้านบุคลากรผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ	4.60	0.55	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด
ด้านวิธีการนิเทศ	4.60	0.55	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด
ด้านเครื่องมือที่ใช้ในการนิเทศ	4.40	0.55	มาก	4.60	0.55	มากที่สุด
ด้านเทคโนโลยีและระบบข้อมูลสารสนเทศ	4.60	0.55	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด
5. เงื่อนไขความสำเร็จ	4.60	0.55	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด
รวม	4.58	0.55	มากที่สุด	4.67	0.11	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของการพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.58$) และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.67$)

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของการนิเทศภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 โดยรวมอยู่ระดับปานกลางทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านเครื่องมือที่ใช้ในการนิเทศ รองลงมาคือ ด้านวิธีการนิเทศ ด้านเทคโนโลยีและระบบข้อมูลสารสนเทศ และด้านบุคลากรผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับสุริยา สุนาอาจ (2562) ได้ศึกษาการพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 พบว่า สภาพปัจจุบันการนิเทศภายในโรงเรียน โดยรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง ที่ปรากฏผลดังกล่าวเนื่องมาจากการดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียนในปัจจุบันยังไม่มีกระบวนการนิเทศภายในที่ชัดเจนและไม่มีความรู้การนิเทศภายในให้ศึกษา ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในด้านการนิเทศภายใน อีกทั้งความรู้ความสามารถและประสบการณ์ของผู้บริหาร ครูและบุคลากร มีความแตกต่างกัน การนิเทศยังขาดความต่อเนื่องและความเป็นเอกภาพที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ การนิเทศไม่เป็นไปตามแผน

กระบวนการที่วางไว้ ครูส่วนหนึ่งไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทำงาน ขาดขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน ไม่มีความมั่นใจในตนเอง

ผลการศึกษาพบว่า สภาพที่พึงประสงค์ของการนิเทศภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 โดยรวมอยู่ระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านวิธีการนิเทศ รองลงมาคือ ด้านเทคโนโลยีและระบบข้อมูลสารสนเทศ ด้านบุคลากรผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศและด้านเครื่องมือที่ใช้ในการนิเทศ ตามลำดับและสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุริยา สุนาอาจ (2562) ได้ ศึกษาการพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 พบว่า สภาพที่พึงประสงค์การนิเทศภายในโรงเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อ พิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 4 ข้อ และอยู่ในระดับมาก 1 ข้อ เรียงลำดับคะแนน เฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ ได้แก่ด้านบุคลากร การวางแผนและพัฒนากการนิเทศภายใน ด้านการเผยแพร่ขยายผลอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนภายในโรงเรียน และด้านการปฏิบัติการนิเทศภายในโรงเรียน ที่ปรากฏผลดังกล่าวอาจเนื่องมาจากสถานศึกษาต้องการมีการปรับปรุงและพัฒนาตนเอง โดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษา ต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ที่ก้าวไกลสร้างองค์กรให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

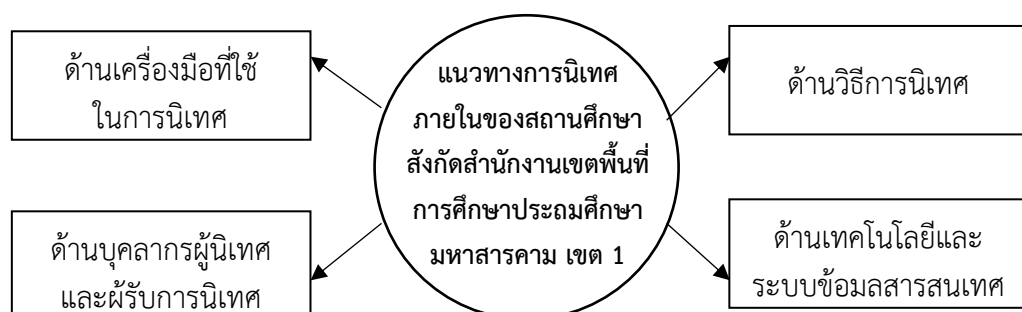
ผลการศึกษาพบว่า ความต้องการจำเป็นการนิเทศภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ข้อ 1. ด้านบุคลากรผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ ข้อ 4. ด้านเทคโนโลยีและระบบข้อมูลสารสนเทศ ข้อ 2. ด้านวิธีการนิเทศ และ ข้อ 3. ด้านเครื่องมือที่ใช้ในการนิเทศ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดาวรรณ เอมนิล (2555) ได้ศึกษาการใช้กระบวนการนิเทศภายในเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการสอน โรงเรียนบ้านค่าย อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง พบว่า เกิดปัญหาในขั้นตอนการปฏิบัติการนิเทศภายใน เนื่องจากในขั้นตอนการใช้ระบบการนิเทศ ผู้นิเทศยังขาดทักษะ และความชำนาญในการปฏิบัติ การนิเทศภายในตามระบบใหม่ คือ ไม่สามารถนำขั้นตอนการนิเทศทั้งหมดมาปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพได้เท่าที่ควร มีการปฏิบัติที่ข้ามขั้นตอน ไม่ต่อเนื่อง และไม่ปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการนิเทศ ทำให้ผู้นิเทศขาดความมั่นใจในการให้การนิเทศ จึงต้องนำไปพัฒนาในขั้นตอนการใช้ระบบ พบว่า ผลการดำเนินกิจกรรมพัฒนาระบบการนิเทศภายในพบว่า ผู้นิเทศมีความรู้ความเข้าใจในขั้นตอนการปฏิบัติการนิเทศภายใน ปฏิบัติตามขั้นตอนได้อย่างถูกต้อง มีทักษะและความชำนาญในการปฏิบัติการนิเทศภายในมากขึ้น สร้างความมั่นใจและสามารถปฏิบัติการนิเทศภายในอย่างต่อเนื่อง สามารถจัดระบบการนิเทศภายในโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในสถานศึกษาทั้งด้านระบบงานและบุคลากร และมีพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนดีขึ้นตามลำดับ

6.2 แนวทางการนิเทศภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ซึ่งได้ศึกษาดูงานโรงเรียนที่มีวิธีการปฏิบัติที่ดี (Best Practice) แล้ว นำมาสังเคราะห์ ยกร่างเป็นแนวทางทางการนิเทศภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ซึ่งผลการประเมินแนวทางการนิเทศภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 พบว่าความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดและความเป็นไปได้โดยรวมอยู่ในระดับมาก

ที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินความสอดคล้อง ความเหมาะสมและความเป็นไปได้
 แนวทางการนิเทศภายในของสถานศึกษา พบว่า ผู้วิจัยมีการนำเอาข้อมูลจากผลการศึกษาในระยะที่
 1 ระยะที่ 2 ผสมกับผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างมาเป็นข้อมูลใน
 การสร้างแนวทางการนิเทศภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
 มหาสารคาม เขต 1 พบว่าความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดและความเป็นไปได้โดยรวมอยู่
 ในระดับมากที่สุด ซึ่งควรให้ความสำคัญ ความจำเป็นของการนิเทศภายใน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ด้าน
 บุคลากรผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ บุคลากรทุกคนควรสร้างความตระหนักถึงความสำคัญ ความจำเป็น
 ของการนิเทศภายใน เพราะการนิเทศภายในจะส่งผลต่อกระบวนการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ
 อย่างเป็นระบบ สร้างข้อตกลงระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศก่อนการดำเนินการนิเทศ เกี่ยวกับ
 เรื่องผลของการนิเทศว่ามีประโยชน์ต่อการเรียนการสอนอย่างไร โดยผู้นิเทศเองต้องไม่นิเทศแบบ
 จับผิดแต่ต้องเป็นการนิเทศเพื่อหาข้อดีของผู้ถูกนิเทศ ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญที่จะ
 ดำเนินการนิเทศภายใน มีการนิเทศครูในสถานศึกษาอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับ
 ผลงานวิจัยของ จิรภัทร เหมืองทอง (2555) ได้ศึกษาสภาพปัญหาการนิเทศภายในสถานศึกษาชั้น
 พื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 ผล การศึกษาพบว่า
 1) สภาพปัญหาการนิเทศภายในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย
 เขต 2 จำแนกตามสภาพ ขนาดของสถานศึกษาและประสบการณ์ในการทำงาน โดยรวมอยู่ในระดับ
 ปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ข้อเสนอแนะในการพัฒนาการ
 นิเทศภายในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต
 2 จากประเด็นที่มีค่าความถี่สูงสุดของแต่ละด้าน ได้แก่ ด้านการประเมินความต้องการ ความจำเป็น
 ในการพัฒนา ควรส่งเสริมให้บุคลากรในสถานศึกษาเข้ารับการอบรมเพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจ
 เกี่ยวกับแนวทางการดำเนินการนิเทศภายในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานอย่างต่อเนื่อง

7. องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
 การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ส่งผลให้ครูและบุคลากรทางการศึกษา ได้รับการพัฒนา
 และส่งเสริมศักยภาพในการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น แสดงดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แนวทางการนิเทศภายในของสถานศึกษา
 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

จากองค์ประกอบดังกล่าวยังใช้การบริหารงานตามวงจรคุณภาพ (PDCA) ได้แก่ การวางแผน (Plan) การปฏิบัติตามแผน (Do) การตรวจสอบ (Check) และการปรับปรุงดำเนินการ ให้เหมาะสม (Act) โดยการมีส่วนร่วม กำกับ ดูแล ตรวจสอบจากทุกภาคส่วน ได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษา บุคลากรทางการศึกษา นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและโรงเรียนเครือข่าย โดยแนวทางการนิเทศภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ประกอบด้วย 1. ด้านบุคลากรผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ โดยใช้การบริหารงานตามวงจรคุณภาพ (PDCA) มี 7 แนวทาง ได้แก่ 1) สถานศึกษาประชุมผู้บริหารและบุคลากรทุกคนเพื่อวางแผน สร้างความตระหนักถึงความสำคัญ และความจำเป็น เป้าหมายของการนิเทศภายในและกำหนดบทบาทและหน้าที่ของผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศร่วมกัน 2) สถานศึกษาแต่งตั้งคณะทำงานจัดทำแผนงาน โครงการนิเทศ ภายในสถานศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม 3) สถานศึกษามีหลักเกณฑ์ประเมิน คัดเลือกบุคลากรนิเทศอย่างเป็นมาตรฐาน แต่งตั้งผู้นิเทศตรงตามความรู้ความสามารถ ประสบการณ์ในการทำงานและเป็นที่ยอมรับ 4) ประชุมชี้แจง เพื่อกำหนดขอบข่ายการนิเทศภายในสถานศึกษา เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับองค์ความรู้และเตรียมพร้อมในการดำเนินการนิเทศให้เป็นไปตามกระบวนการพัฒนาของขั้นตอนการนิเทศ 5) มีการนิเทศตามปฏิทินการนิเทศอย่างจริงจังและต่อเนื่อง 6) ต้องมีระบบการนิเทศที่ให้ทุกคน ทุกฝ่ายทุกองค์กรที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการนิเทศ มีการอบรม เพื่อพัฒนาทบทวนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศภายในให้กับบุคลากร 7) มีการขอความร่วมมือการองค์กรภายนอก ผู้มีส่วนได้เสียที่เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถเฉพาะตัวมาเป็นผู้นิเทศ 2. ด้านวิธีการนิเทศ โดยใช้การบริหารงานตามวงจรคุณภาพ (PDCA) มี 7 แนวทาง ได้แก่ 1) สถานศึกษามีการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของผู้รับการนิเทศเพื่อกำหนดแนวทางการแก้ปัญหา มีการจัดทำแผนการนิเทศที่ชัดเจน การกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานในโรงเรียน (MOU) วางแผนการปฏิบัติการนิเทศภายในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ 2) แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการนิเทศติดตามผลการจัดการเรียนการสอน 3) จัดประชุมชี้แจงกรอบในการนิเทศการจัดการเรียนการสอน มีการจัดทำแผนการนิเทศที่ชัดเจน 4) ดำเนินการนิเทศติดตามการปฏิบัติงาน นิเทศการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่องและเป็นกัลยาณมิตร 5) มีวิธีการนิเทศที่หลากหลาย ควรมีทั้งแบบเป็นทางการและแบบไม่เป็นทางการ โดยดูจากบริบทของสถานศึกษา 6) การสร้างเครือข่ายการนิเทศและการเผยแพร่และขยายผลการนิเทศ 7) การนิเทศทุกครั้งควรมีการรายงานผลการนิเทศติดตาม การสรุปผลการนิเทศและสะท้อนผลการนิเทศให้ผู้รับการนิเทศทราบนำผลการนิเทศมาใช้ปรับปรุงการนิเทศการจัดการเรียนการสอนในครั้งต่อไป 3. ด้านเครื่องมือที่ใช้ในการนิเทศ โดยใช้การบริหารงานตามวงจรคุณภาพ (PDCA) มี 7 แนวทาง ได้แก่ 1) สถานศึกษาประชุมบุคลากรเพื่อสังเคราะห์เครื่องมือนิเทศที่ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ ตามนโยบาย กลยุทธ์และอื่น ๆ ตามหน่วยงานต้นสังกัดกำหนด 2) มีการกำหนดเครื่องมือการนิเทศไว้สำหรับการนิเทศแต่ละครั้ง ไว้ในแผนการนิเทศให้ชัดเจน 3) จัดทำคู่มือหรือจัดหาเตรียมสื่อ แหล่งการเรียนรู้และเครื่องมือที่ใช้ในการนิเทศภายในให้เหมาะสมกับจุดมุ่งหมายของการนิเทศ 4) มีสื่อ แหล่งการเรียนรู้และเครื่องมือนิเทศที่หลากหลาย จัดไว้ให้ครบและพร้อมใช้งาน 5) ควรมีการพัฒนาบุคลากรเกี่ยวกับการสร้างเครื่องมือ การพัฒนาเครื่องมือ 6) จัดทำทะเบียนสื่อ แหล่ง การเรียนรู้และเครื่องมือ ที่ใช้ในการนิเทศ 7) ประชุมเพื่อวิพากษ์เครื่องมือ โดยให้ภาคเครือข่ายมีส่วนร่วม เพื่อ

ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญ และมีการสรุปผลจากการใช้เครื่องมือทุกครั้ง นำผลมาใช้ปรับปรุงเครื่องมือสำหรับการนิเทศการจัดการเรียนการสอนในครั้งต่อไป 4. ด้านเทคโนโลยีและระบบข้อมูลสารสนเทศ โดยใช้การบริหารงานตามวงจรคุณภาพ (PDCA) มี 9 แนวทาง ได้แก่ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการนิเทศ มีการสำรวจความพร้อมของบุคลากรในโรงเรียนเกี่ยวกับอุปกรณ์ที่ใช้ในการศึกษาแหล่งเรียนรู้ 2) วางแผนการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้สำหรับการนิเทศภายในสถานศึกษา 3) แต่งตั้ง กำหนดบทบาทหน้าที่ผู้รับผิดชอบระบบข้อมูลและสารสนเทศไว้อย่างชัดเจน 4) มีการใช้ระบบเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการจัดระบบข้อมูลสารสนเทศให้มีความสะดวก รวดเร็ว ปลอดภัย กระชับ อ่านเข้าใจง่าย 5) จัดทำระบบข้อมูลในรูปแบบทะเบียนเพื่อใช้จัดเรียงอย่างเป็นระบบ 6) พัฒนาบุคลากรเกี่ยวกับระบบข้อมูลสารสนเทศและการใช้เทคโนโลยีสืบค้นข้อมูล และพัฒนาเกี่ยวกับการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ในการจัดเก็บข้อมูล 7) มีการประยุกต์ใช้นำแอปพลิเคชันต่าง ๆ มาใช้ในการนิเทศภายในสถานศึกษา 8) จัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้เครื่องมือด้านเทคโนโลยี แอปพลิเคชันต่าง ๆ ที่ช่วยในการดำเนินการนิเทศ 9) ประเมินผลการนิเทศผ่านแอปพลิเคชัน ประเมินผลการใช้เทคโนโลยีสืบค้นข้อมูล มีการสรุปผลจากการใช้แอปพลิเคชันทุกครั้ง นำผลมาใช้ปรับปรุงแอปพลิเคชันสำหรับการนิเทศการจัดการเรียนการสอนในครั้งต่อไป

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ควรศึกษาบริบท ความพร้อม ตลอดจนสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา แล้วจึงนำแนวทางไปปรับและประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมต่อการพัฒนาการนิเทศภายใน เพื่อให้สามารถพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีประสิทธิภาพที่เพิ่มสูงขึ้น

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 การนำแนวทางการนิเทศภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ไปใช้ในการดำเนินการนิเทศภายในสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาควรทำความเข้าใจและดำเนินการบริหารจัดการตั้งแต่การเตรียมผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ การวางแผนวิธีการนิเทศ เครื่องมือที่ใช้ในการนิเทศ และจัดหาเทคโนโลยีและระบบข้อมูลสารสนเทศมาใช้ในการนิเทศ ตามลำดับ

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

8.3.1 ควรมีการวิจัยการพัฒนาแนวทางการนิเทศภายใน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละสถานศึกษา เพราะสถานศึกษาแต่ละแห่งมีบริบทและปัจจัยในการบริหารที่แตกต่างกัน

9. เอกสารอ้างอิง

กรรทอง จิรเดชากุล. (2550). *คู่มือการนิเทศภายในโรงเรียน*. กรุงเทพมหานคร : ธารอักษร.

- คณน สิริโชคเจริญ. (2565). การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้วงจรคุณภาพสำหรับสถานศึกษาสังกัดเทศบาลตำบลในจังหวัดมหาสารคาม. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- จำนง อัปภัก. (2552). การดำเนินการนิเทศภายในของผู้บริหาร สถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 : กรณีศึกษาโรงเรียนที่ได้รับการรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. คณะครุศาสตร์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- จิรภัทร เมืองทอง. (2555). สภาพปัญหาการนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. คณะครุศาสตร์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- จุไรรัตน์ สุดรุ่ง. (2559). การนิเทศภายในโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร : แดเน็กซ์อินเตอร์คอร์ปอเรชั่น.
- ขวลิต จันทศรี. (2556). การนิเทศภายในโรงเรียน. สืบค้นเมื่อ 12 มิถุนายน 2566. จาก http://supervisorteacher.blogspot.com/2013/07/blog-post_4.html
- ขารี มณีศรี. (2542). การนิเทศการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร : ศิลปบรรณาการ.
- ดาวรรณ เอมนิล. (2555). การใช้กระบวนการนิเทศภายในเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการสอนโรงเรียน บ้านค่าย อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พลพิศุษฐ์ ตาละซอน. (2564). การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในที่มีความเหมาะสมเชิงพื้นที่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- เพ็ญพูน ร่มศรี. (2558). การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในที่มีประสิทธิผลสำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- รัชนิ สุวรรณเกษร. (2555). องค์ประกอบของการนิเทศภายในสถานศึกษา. สืบค้นเมื่อ 12 มิถุนายน 2566. จาก <https://www.gotoknow.org/posts/192681>
- วัชร เล่าเรียนดี. (2556). รูปแบบและกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิด. พิมพ์ครั้งที่ 5. นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิด ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2566). นโยบายและจุดเน้นสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปีงบประมาณ 2567. สืบค้นเมื่อ 12 มิถุนายน 2566. จาก <http://www.obec.go.th>

สุริยา สุณาอจ. (2562). การพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2566). การพัฒนาเครือข่ายการนิเทศการศึกษาการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปีเขตตรวจราชการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566. สืบค้นเมื่อ วันที่ 12 มิถุนายน 2566. จาก <https://www.esdc.name/esdc2022/pages/index.php>

Harris, B.M. (1975). *Supervision behavior in education*. 2nd ed. Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice-Hall.

Krejcie, R. V. & Morgan, D.W. (1970). Determining sample size for research activity. *Educational and Psychological Measurement*. 30(3). 607-610.

10. คำขอบคุณ

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ลักขณา สริวัฒน์ อาจารย์ที่ปรึกษาที่ให้ความอนุเคราะห์และสละเวลาอันมีค่าอย่างยิ่งในการถ่ายทอดความรู้ ให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ ให้คำปรึกษาทุกขั้นตอนของการค้นคว้าด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างดี ทำให้งานวิจัยฉบับนี้สมบูรณ์และสำเร็จลุล่วงด้วยดี

ขอขอบพระคุณบิดา มารดา ครอบครัว มิตรสหายและผู้มีพระคุณทุกท่าน ที่ให้การสนับสนุนและเป็นกำลังใจสำคัญในการวิจัยครั้งนี้ให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี จนได้รับความสำเร็จในการศึกษาตามความมุ่งหมาย